Преговоре наставити, а једностране уступке прекинути

Пише: Живадин Јовановић
среда, 16 новембар 2011 21:12

По свему, у владајућој коалицији не постоји сагласност о новој декларацији Народне скупштине о Косову и Метохији, односно о стратегији решавања тог проблема. Тврдња представника појединих странака владајуће коалиције да Влада за то има безбедну већину, али да јој је циљ да оствари што ширу подршку како се не би показало да је Србија подељена тешко да је нешто више од тактике спасавања образа пред јавношћу, којој је неколико пута потврђивано да Влада ради на тексту декларације и најављивано да ће предлог документа у роковима, који су више пута померани, бити достављен Скупштини. Као претходница, Скупштини је протекле седмице достављен извештај. Сходно томе, седнице Скупштине су неколико пута најављиване, потом на немушти начин одлагане. Председник Републике, а за њим председница Народне скупштине, па тако редом, изјављују да је нова декларација пожељна, али да и није неопходна. Јер, државна политика о Косову и Метохији, наводно, није промењена, па нема ни потребе за новом декларацијом. Та да л' је баш све то тако – рекао би Лала. Други су већ рекли – да се радило о тактици куповине времана, што није без основа.

Што се опозиције тиче, део се изјаснио, истина ван скупштинске дворане, да је против сваке декларације која је мање од „преокрета“, а други делови или нуде амандмане (на невиђени предлог) и њиховим прихватањем условљава подршку, или нуди сопствене верзије декларације. Новост је овога пута да су и председници општина на северу Косова и Метохије затражили да учествују у скупштинској расправи. С обзиром на њихове јавне критике ставова Владе, несагласност са неким договорима Београда и Приштине и незадовољство што нису директни учесници у преговорима, иницијатива да добију говорницу у Скупштини и да се тако директно обрате најширој јавности, тешко да може бити по вољи владајућој коалицији. Једнако би било деликатно да одбије учешће представника народа који већ месецима, свакодневно преживљава драму и трауме због угрожености опстанка. Уз све то у медијима је објављено да више хиљада Срба са севера Космета тражи пријем у држављанство Русије. Није наравно реч о томе да ли је овај захтев остварив или не, већ да је и то један у низу показатеља њиховог (не)расположења и осећаја незаштићености.

Закључак је да у владајућој коалицији у овом часу нема сагласности о начину решавања косметског проблема, нити је у опозицији пронађена „резерва“ довољна да обезбеди већинску подршку политици која се води протеклих месеци. И власт и опозиција увелико мере како ће се њихови ставови о Космету одразити на расположење бирача уочи избора. Водеће странке у владајућој коалицији немају храбрости да признају нејединство и да су у мањини на стратешки важном питању.

Председник Републике је управо поновио „*четири тачке као оквир за решење косовског проблема* – статус севера Косова (и Метохије), положај Срба јужно од Ибра, питања манастира СПЦ (српских културно-историјских и духовних споменика) и имовине Србије“ ("Политика“, 14.11.2011.). Пада у очи учестало изостављање статуса Покрајине као суштинског проблема, позивање на резолуцију СБ УН 1244, захтева за њено целовито спровођење и захтева за слободан, безбедан и достојанствен повратак око 250.000 протераних Срба и других неалбанаца. Друге тачке и налози оперативног дела поменуте резолуције, у прилог Србији, још се ређе помињу. Готово, заборављени. Коме и чему то служи и зашто Србија прихвата строго редуцирани формат преговора, скројен да превасходно излази у сусрет интересима и жељама Приштине, није јасно, али сви су изгледи да то води сличној завршници као што су је имали преговори у Бечу. У једном часу, посредник ће вероватно саопштити да су преговори завршени. Уколико Србија не промени своје држање, инсистирајући на стварним компромисима у функцији решавања питања статуса, може се десити да саопштење о окончаним преговорима буде дато пре него што Србија уопште стигне и да помене проблем статуса, као предмет преговора. То јест, ако можда, иза сцене, није већ одустала од покретања питања статуса. Уколико јесте, био би ред да націју обавести о томе, јер би то била и те како важна промена у декларисаној политици.

Намећу се, за ову прилику, бар три важна питања: прво, да ли Влада Србије и даље стоји на становишту да је резолуција СБ УН 1244 основни и најважнији међународно-правни ослонац и политички оквир решавања косметског проблема, нарочито имајући у виду да о том документу постоји најшири међународни консенсус? Друго, да ли Влада Србије сматра да је решавање статуса Покрајине у складу са поменутом резолуцијом СБ УН суштински, најважнији циљ преговора, или је од тога одустала? И треће, да ли постоји сагласност између политике утврђене у досадашњим документима Народне скупштине и „четири тачке“ као оквира за решавање косовског проблема? Тек после одговора на та питања могуће је тврдити да има, или нема разлога за доношењем новог документа, односно, да ли се наставља, или мења државна политика о најважнијем националном и државном питању.

Мењање државне политике је легитимно. Притом, ваља испоштовати исти поступак који је примењен приликом њеног усвајања. Дакле, у Парламенту. Мењање стратегије у ходу, или у трци да се 9. децембра добије „статус кандидата“, тешко да се може уверљиво објаснити, или бранити. Заштита српског народа, посебно „јужно од Ибра“ је исправан циљ, али тај циљ је тешко остварив без праведног компромиса о статусу Покрајине на основу резолуције СБ 1244. Захтев за преговоре о статусу, за целовитом применом резолуције СБ 1244 управо је у функцији заштите Срба. Резолуцијом се, поред осталог, свим становницима Космета гарантује једнака заштита људских права, право на слободан, безбедан и достојанствен повратак свих протераних, сигурност приватног власништва и друга.

Преговоре, свакако, треба наставити, једностране уступке треба прекинути. Преговори уз прејудицирање њиховог исхода и то до фиксираног датума, како то чине званичници у Берлину, Бриселу, Лондону и Паризу, нису преговори него догађаји за јавност, увертире за ултиматуме једној, српској страни. На то указују искуства, стара и новија, од Рамбујеа, преко Париза до Беча и плана Ахтисарија. Тешко је замислити да су ови садашњи, уз посредовање Брисела, суштински другачији. Нисмо ли се већ суочили са тумачењем да није договорено оно што је договорено, већ је договорено оно што кажу Приштина и посредник ЕУ (случај са царинским печатима и цариницима). Београд не треба ћутке да прима упутство „да у најкраћем року настави преговоре“ када је јасно да то значи, не процес тражења компромиса, већ захтев за новим једностраним уступцима на курсу боликовања и доградње илегалне државе. Притисци и уцене јесу реалност, али се, бар понекад, морају одбити. Онда када прелазе „црвене линије“. (Претпоставити је да такве линије постоје и да нису варијабиле од случаја до случаја.)

Цена за све постоји, па и за доследну државну и националну политику.

У преговоре треба вратити статус Покрајине и слободан, безбедан и достојанствен повратак свих протераних Срба и других неалбанаца на своја вековна огњишта. Статус севера Космета може бити тема преговора, али не и замена за статус Покрајине као најважније теме. Потребно је реафирмисати значај резолуције СБ 1244 као трајног и незаменљивог оквира за решавање косметског проблема, не либећи се одговора на непринципијелне примедбе. Цинично је и контрапродуктивно када се званичници Београда позивају на резолуцију СБ УН 1244 да би Србе на северу Покрајине убедили да уклоне барикаде којима, наводно, нарушавају одредбу резолуције о слободи кретања, или када образлажу договоре о царини наводе да је Косово и Метохија по резолуцији СБ засебно царинско подручје. Та селективност српских званичника заиста је веома штетна. Да ли се неко упита какве сигнале тиме шаље другој преговарачкој. А зашто мањка позивање на резолуцију СБ онда када се њом штите, на пример, права Срба у енклавама на слободу кретања, када друга страна одбија да преговара о статусу Покрајине, о слободном враћању протераних, основним људским правима неалбанаца уопште. Чињеница да Приштина, односно, њени покровитељи, не гледају благонаклоно на захтеве за целовитим, доследним спровођењем изричитих одлука органа најодговорнијег за мир и безбедност у свету, не значи да Србија треба да одступа од тих истих одлука или да се мири са њиховим омаловажавањем.

Одлучивање о кандидатури за чланство у ЕУ 9. децембра и избори у Србији на пролеће 2012. главна су основа на којој се темељи више него јасна процена Берлина, Лондона и Вашингтона да је сада тренутак када Србију треба максимално притиснути, да је сада

тренутак њене слабости када се могу изнудити суштинске једностране концесије које ће предодредити и коначан исход: прихватање и саглашавање са насилним одузимањем Космета. Наметнута је атмосфера „кандидатура“ сад или никад. Остајући отворен и за преговоре о Космету и за чланство у ЕУ, Београд би, ипак, требало да „ресетује“ своје позиције јачим ослонцем на резолуцију СБ 1244 и нормалном преговарачком процесу не везујући га за датуме или било какве седнице ЕУ форума. Ово тим пре што је сада и званичном Београду постало јасно да је политика „и Косово и ЕУ“ била (само)обмањивање.

Најзад, не треба гајити илузије. Постојеће и надолазеће економске, финансијске и социјалне проблеме Србије неће решити нико са стране, па ни предприступни фондови ЕУ. Чинили уступке око Космета, или не.

Аутор је бивши министар спољних послова и председник Београдског форума за свет равноправних